[2025] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 156 : 2025 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ. 376

ਰਾਜ (ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.)

ਬਨਾਮ

ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ @ ਫਯਾਜ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2009 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1681)

20 ਮਾਰਚ 2025

[ਅਭੈ ਐਸ. ਓਕਾ ਅਤੇ ਉੱਜਲ ਭੂਯਾਨ,* ਜੇਜੇ.]

ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁੱਦਾ

ਰਣਬੀਰ ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1932 ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1987 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਬਾਰੇ ਮੁੱਦਾ ਉੱਠਿਆ।

ਹੈਡਨੋਟ

ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1987 – ਐਸਐਸ.3, 4, 15, 19 – ਟਾਡਾ ਨਿਯਮ – ਆਰ.15 – ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ – ਗੈਰ-ਪਾਲਣਾ – ਪ੍ਰਭਾਵ – ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰ ਤੋਂ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ – ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਫਰੰਟ-ਜੇਕੇਐਸਐਲਐਫ ਦੇ ਸਵੈ-ਘੋਸ਼ਿਤ ਮੁੱਖ ਕਮਾਂਡਰ, ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਤਾਂ ਜੋ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ - ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਮੁਲਜ਼ਮ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਏਕੇ-47 ਰਾਈਫਲ ਨਾਲ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਕਈ ਗੋਲੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ - ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ - ਸ਼ੁੱਧਤਾ:

ਸਥਿਤ: ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ - ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਛੋੜਾ ਹੈ ਜੋ

---

*ਲੇਖਕ

ਰਾਜ (ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.) ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ @ ਫਯਾਜ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ - ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਜਵਾਬਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ - ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਲਈ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਕਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਿਆ ਗਿਆ - ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅੰਤਰ - ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਇਸ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰਵਾਨਯੋਗ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪਿਛਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਉਸੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇੱਕ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਿਛਲੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਜ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਵੇਗਾ - ਨਾਲ ਹੀ, ਉਕਤ ਬਿਆਨ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਗੜਿਆ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 6 ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਉਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ, ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਲਈ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਛੋਟ ਨੇ ਉਕਤ ਦੋ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਗੜ ਦਿੱਤਾ - ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੋਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ - ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ - ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਰਣਬੀਰ ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1932 - ਐਸਐਸ.118, 120-ਬੀ, 302, 341, 364, 368, 365 - ਅਸਲਾ ਐਕਟ, 1959 - ਐਸ.3/25. [ਪੈਰਾ 11, 22.1-22.3, 24, 25, 25.1, 27, 28]

ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1987 - ਐਸ.15 - ਟਾਡਾ ਨਿਯਮ - ਆਰ.15 - ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ - ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ। [ਪੈਰਾ 13, 14]

ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1987 - ਐਸਐਸ.3(1), 19 - ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਦੇ ਅਗਵਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਤਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਘਟਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ - ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(1) ਆਰਡਬਲਯੂ ਐਸਐਸ.120ਬੀ, 302, 368 ਅਤੇ ਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 364 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ - ਚੁਣੌਤੀ:

ਸਥਿਤ: ਹਮਲੇ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸਨ - ਪੂਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦੋਸ਼ੀ ਐਸਜੈਡ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 32, 33]

ਕੇਸ ਲਾਅ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ [1994] 2 ਐਸਸੀਆਰ 375 : (1994) 3 ਐਸਸੀਸੀ 569 - ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

ਸ਼ਰਾਫਤ ਹੁਸੈਨ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਸ਼ੇਖ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ [1996] ਸਪਲਾਈ. 9 ਐਸਸੀਆਰ 86 : (1996) 11 ਐਸਸੀਸੀ 62; ਐਸਐਨ ਦੁਬੇ ਬਨਾਮ ਐਨਬੀ ਭੋਇਰ [2000] 1 ਐਸਸੀਆਰ 200 : (2000) 2 ਐਸਸੀਸੀ 254; ਅਹਿਮਦ ਹੁਸੈਨ ਵਲੀ ਮੁਹੰਮਦ। ਸੈਯਦ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ [2009] 8 ਐਸਸੀਆਰ 719 : (2009) 7 ਐਸਸੀਸੀ 254; ਯਾਕੂਬ ਅਬਦੁਲ ਰਜ਼ਾਕ ਮੇਮਨ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [2013] 15 ਐਸਸੀਆਰ 1 : (2013) 13 ਐਸਸੀਸੀ 1; ਰਾਜਾ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ [2020] 4 ਐਸਸੀਆਰ 1112: (2020) 5 ਐਸਸੀਸੀ 118; ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ [2013] 1 ਐਸਸੀਆਰ 243: (2013) 9 ਐਸਸੀਸੀ 245 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕਰਤੱਬਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਰਣਬੀਰ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1932; ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1987; ਟਾਡਾ ਨਿਯਮ; ਹਥਿਆਰ ਐਕਟ, 1959.

ਕੀਵਰਡਸ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ; ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ; ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਫਰੰਟ ਨਾਮਕ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਸਵੈ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਾਲਾ ਮੁੱਖ ਕਮਾਂਡਰ; ਜਨਤਾ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਅਗਵਾ; ਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ; ਕਈ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ; ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ; ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ; ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਯੋਗ; ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ; ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਵਸੂਲੀ; ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ; ਐੱਚਐੱਮਟੀ ਵਾਚ ਕੰਪਨੀ, ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਦੇ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਦਾ ਅਗਵਾ ਅਤੇ ਕਤਲ; ਹਮਲੇ ਦਾ ਹਥਿਆਰ; ਸਾਜ਼ਿਸ਼; ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ; ਏਕੇ-47 ਰਾਈਫਲ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2009 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1681

ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 20.04.2009 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਰਸੀ ਨੰਬਰ 5 ਆਫ਼ 1990 ਵਿੱਚ

ਨਾਲ

2009 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1770

ਰਾਜ (ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.) ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ @ ਫਯਾਜ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਲਾਹ:

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਨੀਆ ਮਾਥੁਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ੁਭੀ ਭਾਰਦਵਾਜ, ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮਰੋਰੀਆ, ਅੰਨਮ ਵੈਂਕਟੇਸ਼, ਜ਼ੋਹੇਬ ਹੁਸੈਨ, ਰਜਤ ਨਾਇਰ, ਵਿਵੇਕ ਗੁਰਨਾਨੀ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵਕੀਲ:

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਮਿਨੀ ਜੈਸਵਾਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਣੀ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਅਬਾਨੀ ਸਾਹੂ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ/ਆਦੇਸ਼

ਫੈਸਲਾ

ਉੱਜਲ ਭੂਯਾਨ, ਜੇ.

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1681 ਆਫ 2009

ਇਹ ਸਟੇਟ (ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.) ਦੁਆਰਾ ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1987 ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਹੈ ਜੋ 20.04.2009 ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਜੰਮੂ (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ 'ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ' ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ) ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੀਬੀਆਈ ਕੇਸ ਨੰਬਰ ਆਰਸੀ 5(ਐਸ)/1990 ਵਿੱਚ ਰਣਬੀਰ ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1932 (ਆਰਪੀਸੀ) ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 118, 302, 368 ਅਤੇ 365 ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1987 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 3 ਅਤੇ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟਾਡਾ ਐਕਟ (ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ) ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ।

2. ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 55/1990 ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਾਗੇਨ ਵਿੱਚ ਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 364, 341 ਅਤੇ 120-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(2) ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਐਫਆਈਆਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਲਾਮ ਨਬੀ ਡਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੁਖਬਰ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ 06.04.1990 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 04.20 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਮੁਸ਼ੀਰ-ਉਲ-ਹੱਕ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਬਦੁਲ ਗਨੀ ਜ਼ਰਗਰ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਦਰਬਲ ਗੇਟ ਦੇ ਬਾਹਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰ ਤੋਂ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਕਤ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਸਦਰਬਲ ਰੋਡ 'ਤੇ ਲਾਲ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵੱਲ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰੀ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲਾਲ ਮਾਰੂਤੀ ਵੈਨ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੈ ਗਏ।

2.1 ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 10.04.1990 ਨੂੰ ਡਾ. ਮੁਸ਼ੀਰ-ਉਲ-ਹੱਕ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਬਦੁਲ ਗਨੀ ਜ਼ਰਗਰ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਧਾਰਾ

ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ 302 ਆਰਪੀਸੀ ਅਤੇ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ਦੀ ਧਾਰਾ 3/25 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ') ਜੋੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

2.2 ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਸੀਬੀਆਈ) ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੀਬੀਆਈ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਸੰਭਾਲਣ 'ਤੇ, 21.04.1990 ਨੂੰ ਆਰਸੀ 5 (ਐਸ)/90-ਐਸਆਈਯੂ.ਵੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 302, 341 ਅਤੇ 364 ਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਤੇ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3/25 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਸੀ, ਕੇਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

2.3 ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਹਿਲਾਲ ਬੇਗ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਫਰੰਟ (ਜੇਕੇਐਸਐਲਐਫ) ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਸਵੈ-ਘੋਸ਼ਿਤ ਮੁੱਖ ਕਮਾਂਡਰ ਸੀ। ਉਹ ਜੇਕੇਐਸਐਲਐਫ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਵੇਦ ਸ਼ਾਲਾ, ਤਾਹਿਰ ਅਹਿਮਦ ਮੀਰ, ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ੇਖ, ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ, ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਹੁਸੈਨ ਖਾਨ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ ਨੇ 31.03.1990 ਅਤੇ 06.04.1990 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਮੁਸ਼ੀਰ-ਉਲ-ਹੱਕ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਤਾਂ ਜੋ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਸਾਰ ਅਹਿਮਦ ਜੋਗੀ, ਗੁਲਾਮ ਨਬੀ ਭੱਟ ਅਤੇ ਫਯਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਵਾਨੀ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।

2.4 06.04.1990 ਨੂੰ, ਲਗਭਗ 09.00 ਵਜੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਫਤਾਬ ਦੇ ਘਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਉਹ ਆਫਤਾਬ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਲਾਲ ਮਾਰੂਤੀ ਵੈਨ ਵਿੱਚ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ ਜਿਸਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਜੇਕੇਡੀ-9394 ਸੀ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲ ਵਧੇ। ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਨ। ਦੁਪਹਿਰ ਲਗਭਗ 01.20 ਵਜੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ ਦੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ ਤੋਂ ਸਦਰਬਲ ਗੇਟ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਗੇਟ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵੇਲੇ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਪਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਇਹ ਗੇਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ, ਕੁਝ ਦੋਸ਼ੀ ਹਥਿਆਰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ ਦੀ ਕਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਵੜ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਰਾਈਵਰ, ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਜਮਾਦਾਰ, ਮਲੂਕ ਖਾਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ ਦੀ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਸਦਰਬਲ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਲ ਮਾਰੂਤੀ ਵੈਨ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਵੇਦ ਸ਼ਾਲਾ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਸ਼ੇਖ ਵੀ ਸਵਾਰ ਸਨ।

2.5 ਕੁਝ ਦੂਰੀ ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਕਤ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਵਾਈਸ-

ਚਾਂਸਲਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਲ ਮਾਰੂਤੀ ਵੈਨ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਵਾਂ ਅਗਵਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਾਤੀਪੁਰਾ ਵਿਖੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਰਾਥਰ ਦੇ ਘਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਉੱਥੋਂ ਦੋਵਾਂ ਅਗਵਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਸ਼ਬੀਰ ਦੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

2.6 ਦੋਸ਼ੀ ਹਿਲਾਲ ਬੇਗ ਨੇ ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਮੁਸ਼ੀਰ-ਉਲ-ਹੱਕ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ ਅਬਦੁਲ ਗਨੀ ਜ਼ਰਗਰ ਦੇ ਅਗਵਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਹਿਲਾਲ ਬੇਗ ਨੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਲੀਜ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ।
2.7 ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਹਿਲਾਲ ਬੇਗ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ 09.04.1990 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 03.00 ਵਜੇ ਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ।

2.8 10.04.1990 ਨੂੰ, ਦੋਵਾਂ ਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ ਨੇ ਏਕੇ-47 ਰਾਈਫਲ ਨਾਲ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ 'ਤੇ ਕਈ ਗੋਲੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਏਕੇ-47 ਰਾਈਫਲ ਦੇ 9 ਖਾਲੀ ਕਾਰਤੂਸ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਪਰ ਏਕੇ-47 ਰਾਈਫਲ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ (ਇਸਨੂੰ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ), ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਿਲਾਲ ਬੇਗ, ਜਾਵੇਦ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਲਾ, ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ੇਖ, ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ, ਮੁਹੰਮਦ ਹੁਸੈਨ ਖਾਨ, ਆਫਤਾਬ ਲਛ ਖਾਨ, ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ, ਸ਼ਬੀਰ ਬੱਟ, ਹਿਲਾਲ ਸ਼ੇਖ, ਮੁਹੰਮਦ ਅਸ਼ਰਫ ਬੱਟ ਅਤੇ ਗੁਲਾਮ ਕਾਦਿਰ ਮੀਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 365 RPC ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 120ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ, ਆਫਤਾਬ ਲਛ ਖਾਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 3(1) ਅਤੇ 3(3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਸਨ। ਦੋਸ਼ੀ ਆਫਤਾਬ ਲਛ ਖਾਨ 'ਤੇ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਿਲਾਲ ਬੇਗ, ਜਾਵੇਦ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਲਾ, ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ੇਖ, ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ, ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ ਅਤੇ ਤਾਹਿਰ ਮੀਰ 'ਤੇ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਦੋਸ਼ੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 302 ਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਹਿਲਾਲ ਬੇਗ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

3. 22.04.2000 ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਬਦੁਲ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਡਾਰ, ਗੁਲਾਮ ਕਾਦਿਰ ਮੀਰ, ਸ਼ਬੀਰ ਅਹਿਮਦ ਭੱਟ, ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਦਿਕ ਰਾਥਰ, ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ

ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ (ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ) 'ਤੇ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3/4 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 118/302/368/365 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

3.1 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਤਾਹਿਰ ਅਹਿਮਦ ਮੀਰ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਦੂਜੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਮੁਲਜ਼ਮ ਹਿਲਾਲ ਬੇਗ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

3.2 ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਕਈ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 20.04.2009 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-2, ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-6 ਦੇ ਅੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

4. ਇਸ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਰਾਜ) ਨੇ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1681/2009 ਹੈ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1681/2009 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 28.08.2009 ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

5. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਨੀਆ ਮਾਥੁਰ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਮਿਨੀ ਜੈਸਵਾਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।

6. ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਰਾਜ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੀਬੀਆਈ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ ਰਾਹੀਂ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 21.12.2002 ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ। ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਰਾਥਰ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ:

i) ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਸਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਜਵਾਬਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਸਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਸਹੀ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ;

ii) ਰੀਕੋਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸਵੈਇੱਛਤ ਸੀ;

iii) ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸੀ;
iv) ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਪੱਤਰ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ;
v) ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;
vi) ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਉਸੇ ਦਿਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

6.1 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਘਾਟ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਰਾਥਰ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ।

6.2 ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ, ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਸਬੂਤ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ਼ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ, ਸੱਚੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜੋ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਅਫ਼ਸਰ ਸ਼੍ਰੀ ਏ.ਕੇ. ਸੂਰੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ-12, ਨੇ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਅਤੇ ਟਾਡਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ।

6.3 ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰੋਕ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ ਨੂੰ 21.12.2002 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਇੱਕ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਮੁਸ਼ੀਰ-ਉਲ-ਹੱਕ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ ਦਾ ਅਗਵਾ।

ਅਬਦੁਲ ਗਨੀ ਜ਼ਰਗਰ, 06.04.1990 ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਦਰਬਲ ਗੇਟ ਤੋਂ। ਇਸ ਲਈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਰੋਕ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ।

6.4 ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਰਾਥਰ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸਨ ਜੋ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 14.08.1990 ਅਤੇ 25.08.1990 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਜੋ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਸਨ, 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

6.5 ਅੱਗੇ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸਾਲ 1990 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ,1 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਉਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

6.6 ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਠੋਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਟਾਡਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 15 ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15(2) ਨੂੰ ਟਾਡਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 15 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਨਿਯਮ 15 ਦਾ ਉਪ-ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਜੋੜਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀ ਏ.ਕੇ. ਸੂਰੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ-12, ਨੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਹਰ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਜੋੜਿਆ। ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸੀਲਬੰਦ, ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਟਾਡਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 15(3) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

---

1 (1994) 3 ਐਸਸੀਸੀ 569

ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।
6.7 ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ ਦਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1973 (ਸੀਆਰ.ਪੀਸੀ) ਦੀ ਧਾਰਾ 164 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

6.8 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ, ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਦਿਕ ਰਾਥਰ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਉਪਰੋਕਤ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

6.9 ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ:
i) ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਉੱਪਰ);
ii) ਸ਼ਰਾਫਤ ਹੁਸੈਨ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਸ਼ੇਖ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ;2
iii) ਐਸ.ਐਨ. ਦੂਬੇ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਬੀ. ਭੋਇਰ;3
iv) ਅਹਿਮਦ ਹੁਸੈਨ ਵਲੀ ਮੁਹੰਮਦ। ਸਈਦ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ;4
v) ਯਾਕੂਬ ਅਬਦੁਲ ਰਜ਼ਾਕ ਮੇਮਨ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ;5 ਅਤੇ,
vi) ਰਾਜਾ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ;6

7. ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈਯੋਗ ਵਜੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ

---

2 (1996) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 62
3 (2000) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 254
4 (2009) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 254
5 (2013) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1
6 (2020) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 118

ਸਬੂਤ ਤਿੰਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਕਥਿਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 21.12.2002 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਟਾਡਾ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਕਤ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਕਤ ਸਿੱਟਾ ਅੰਤਿਮ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਨੇ ਉਸੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

7.1 ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਿੱਚ 19 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਵਜੋਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹੇ। ਕਥਿਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੀ ਏਕੇ ਸੂਰੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ-12 ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ ਸੀਬੀਆਈ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਜਿਸਦੇ ਤਹਿਤ ਪੀਡਬਲਯੂ-12 ਨੂੰ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਚਿਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤਿੰਨੇਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਅਹਿਮਦ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਰਾਥਰ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ।

7.2 ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-12 ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਵੇਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਐਸਪੀ, ਸੀਬੀਆਈ (ਸ਼੍ਰੀ ਏਕੇ ਸੂਰੀ) ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤੋਂ

ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਸੂਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਥਿਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਏ.ਕੇ. ਸੂਰੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਮੰਗੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਮਕਾਲੀ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਏ.ਕੇ. ਸੂਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਸਨ। ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਮਜਬੂਰਨ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਕਿਲਾਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਕੈਂਪ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੇਂਦਰ।

7.3 ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼੍ਰੀ ਏ.ਕੇ. ਸੂਰੀ ਹੀ ਉਪਲਬਧ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਸੂਰੀ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਸਨ। ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਸੂਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੀਐਸਐਫ ਕੈਂਪ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸੁਤੰਤਰ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਖੁਦ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

7.4 ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਟਾਡਾ ਦਾ ਕੇਸ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਇਲਾਜ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੈਦ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੇ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

7.5 ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਉੱਪਰ), ਐਸ.ਐਨ. ਦੂਬੇ (ਉੱਪਰ) ਅਤੇ ਰਾਜਾ (ਉੱਪਰ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਅਤੇ ਟਾਡਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

7.6 ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ, ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

8. ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਚਿਤ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

9. ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-2, ਗੁਲਾਮ ਮੋਹੀਉਦੀਨ ਖਾਨ, ਪੀਡਬਲਯੂ-3, ਮੋਲੂ ਖਾਨ, ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-6, ਗੁਲਾਮ ਨਬੀ ਡਾਰ, ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਗਵਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਛਾਂ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੱਸਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਪੀਡਬਲਯੂ-6 ਨੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

10. ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਏਕੇ-47 ਰਾਈਫਲ ਤੋਂ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹਥਿਆਰ (ਏਕੇ-47 ਰਾਈਫਲ) ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਦਰਅਸਲ, ਪੀਡਬਲਯੂ11 ਸ਼੍ਰੀ ਰੂਪ ਸਿੰਘ, ਕੇਂਦਰੀ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ ਕਾਰਤੂਸ 7.62 ਐਮਐਮ ਏਕੇ-47 ਰਾਈਫਲ ਦੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਰ੍ਹਾ ਦੌਰਾਨ, ਉਸਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਏਕੇ-47 ਰਾਈਫਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਾਰਤੂਸ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

11. ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਇਸ ਲਈ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ, ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਜਵਾਬਦੇਹੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ।

12. ਉਪਰੋਕਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਟਾਡਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।

13. ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ ਜੋ ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 15 ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 15 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

15. ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।-

(1) ਜ਼ਾਬਤਾ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 (1872 ਦਾ 1) ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪਰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੈਂਕ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਕੈਨੀਕਲ ਯੰਤਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੈਸੇਟ, ਟੇਪ ਜਾਂ ਸਾਊਂਡ ਟਰੈਕ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ, ਉਕਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਰਤਾ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ, ਉਕਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਰਤਾ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

(2) ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਏਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ, ਇਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ ਸਵੈਇੱਛਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

13.1 ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਇੱਕ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੀਆਰ.ਪੀਸੀ. ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ('ਸਬੂਤ ਐਕਟ' ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪਰ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ (ਐਸਪੀ) ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੈਂਕ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਜਾਂ ਟਾਡਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ, ਉਕਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਰਤਾ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਅਜਿਹੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਕੈਨੀਕਲ ਯੰਤਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੈਸੇਟਾਂ, ਟੇਪਾਂ ਆਦਿ 'ਤੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ, ਉਕਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਰਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 15 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਏਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਉਸ ਕੋਲ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

13.2 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਅਤੇ ਤੱਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਸਪੀ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

14. ਟਾਡਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 15 ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 15 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

15. ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ।—(1) ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਵਿਵਹਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਰਕਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਮਨੋਨੀਤ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇਗਾ।

(2) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਵਜਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਜਾਂ ਜੋੜਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ।

(3) ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ -

(ਏ) ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

(ਬੀ) ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਇਕਬਾਲ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ

ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਾ ਸੱਚਾ ਵੇਰਵਾ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਵੇਰਵਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਇੱਕ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ:

'ਮੈਂ (ਨਾਮ) ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਜੋ ਵੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਵੇਰਵਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।
ਐਸਡੀ/-
ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ'
(4) ਜਿੱਥੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਕੈਨੀਕਲ ਡਿਵਾਈਸ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਪ-ਨਿਯਮ (3) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਐਲਾਨ ਕਿ ਮਕੈਨੀਕਲ ਡਿਵਾਈਸ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਕਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਵੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਕੈਨੀਕਲ ਡਿਵਾਈਸ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
(5) ਉਕਤ ਧਾਰਾ 15 ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹਰੇਕ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਤੁਰੰਤ ਚੀਫ਼ ਮੈਟਰੋਪੋਲੀਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਚੀਫ਼ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਮਨੋਨੀਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ।

14.1 ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਅਧੀਨ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਹ ਵਿਵਹਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਰਕਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਮਨੋਨੀਤ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇਗਾ।
14.2 ਉਪ-ਨਿਯਮ (2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਵਜਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ

ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਜਾਂ ਜੋੜਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ।

14.3 ਉਪ-ਨਿਯਮ (3) ਦੀ ਲੋੜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਵੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਵੇਰਵਾ ਹੈ। ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਸਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਕਿ ਇਹ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਵੇਰਵਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

14.4 ਉਪ-ਨਿਯਮ (4) ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਕੈਨੀਕਲ ਯੰਤਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਕੈਨੀਕਲ ਯੰਤਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

14.5 ਉਪ-ਨਿਯਮ (5) ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹਰ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਤੁਰੰਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਇਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਮੈਟਰੋਪੋਲੀਟਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਮਨੋਨੀਤ ਅਦਾਲਤ (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ) ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ।

14.6 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਿਯਮ 15 ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਪਹਿਲੂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।

15. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਖਤਰੇ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਐਸਪੀ ਦੇ ਰੈਂਕ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ

ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ, ਉਕਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਰਤਾ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਇੱਕੋ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

16. ਇੱਕ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਿਕਸਤ ਹੋਏ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਅਯੋਗ ਹਨ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 164 ਸੀਆਰ.ਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੇ ਨਿਆਂਇਕ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਇਸ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹਨ ਕਿ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਇਕਬਾਲ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਣਾ ਦੋਸ਼ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹੀ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਮਜਬੂਰੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਨੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ।

17. ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਐਕਟ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਕੁਝ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੈਂਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼-ਪ੍ਰਤੀ-ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਕਿਸੇ ਬੁਰਾਈ ਨਾਲ ਦਾਗ਼ੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਸੁਹਜ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

263. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੈਂਕ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼-ਪ੍ਰਤੀ-ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਕਿਸੇ ਬੁਰਾਈ ਨਾਲ ਦਾਗ਼ੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਸੁਹਜ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੋਵੇ:

(1) ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਉਸੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;

(2) ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15(1) ਅਧੀਨ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਚੀਫ਼ ਮੈਟਰੋਪੋਲੀਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਚੀਫ਼ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਯਮ 15(5) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਣਉਚਿਤ ਦੇਰੀ ਦੇ ਮਕੈਨੀਕਲ ਡਿਵਾਈਸ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ;

(3) ਚੀਫ਼ ਮੈਟਰੋਪੋਲੀਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਚੀਫ਼ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦਸਤਖਤ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਸ਼ੱਦਦ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਸਿਵਲ ਸਰਜਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੈਂਕ ਵਾਲੇ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

(4) ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮਹਾਨਗਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ਼ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਰੈਂਕ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ਼ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ 1987 ਦੇ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 17 ਅਧੀਨ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਕਾਨੂੰਨ, 1988 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 13 ਅਧੀਨ ਅਨੈਤਿਕ ਆਵਾਜਾਈ ਰੋਕਥਾਮ ਕਾਨੂੰਨ, 1956, ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਖਾਸ ਰੈਂਕ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

(5) ਜੇਕਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਸਹੁੰ ਚੁਕਿਆ ਇੱਕ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਅਜਿਹੀ ਹਿਰਾਸਤ ਲਈ, ਸਗੋਂ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ, ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ;

(6) ਜੇਕਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਿ ਉਹ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਕਤ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇਹਨਾਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

17.1 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਨਿਆਂਇਕ ਬੁੱਧੀ ਵਿੱਚ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ, ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਪੜਾਅ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਜਾਲ, ਕੋਈ ਟ੍ਰੈਕ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕੋਈ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਾਜ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਕ੍ਰੀਨਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਸਮੀਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

18. ਐਸ.ਐਨ. ਦੂਬੇ (ਉੱਪਰ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੋ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹਿੱਸਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅੱਗੇ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਿ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਉਸਦੀ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਇੱਛਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਜਵਾਬ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਤਰਕ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸਲ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹਿੱਸਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸਲ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹਿੱਸਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨੂੰ ਨਿਯਮ 15(2) ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਸਹੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਸਲ ਇਕਬਾਲੀਆ ਹਿੱਸਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਝਾਉਣਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

18.1 ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

30. ...ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ

ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਡੀਐਸਪੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਹਰੇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਉਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦਿਖਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਤਿਆਰੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲਈ 48 ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਉਸ ਕੋਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦਬਾਅ, ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਜਾਂ ਧਮਕੀ ਹੇਠ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਸਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੁਰੇਸ਼ ਦੂਬੇ ਦੇ ਕਤਲ ਬਾਰੇ ਜੋ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਨਿਯਮ 15(2) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

19. ਸ਼ਿਰਾਜ ਅਹਿਮਦ (ਸੁਪਰਾ) ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਧਾਰਾ 15 ਦੀ ਅਸਾਧਾਰਨ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

50. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਭਰੋਸਾ ਜਤਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਜਨਰਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਿਸਨੂੰ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15, ਜੋ ਕਿ ਟਾਡਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 15 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਦਬਾਅ ਦੇ, ਜਾਂ ਲਾਲਚ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਦੋਸ਼ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਿਛਲੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਪਵਾਦ ਹਨ, ਪਰ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਬਿਆਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਟਾਡਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 15 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਇਹ ਸਵੈਇੱਛਤ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਦਬਾਅ ਅਤੇ ਲਾਲਚ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਵੈਇੱਛਤ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵੀ ਰੱਖੀ ਹੈ।

x x x x x x x x x x x

52. ਉਪਰੋਕਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸਵੈਇੱਛਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ

ਬਿਆਨ ਉਸਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਵੇਰਵਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਸਿਰਫ਼ ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਇੱਕ ਸਵੈਇੱਛਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਵੇ ਜਿਸਦਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

20. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਉਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਕਠੋਰ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਇੱਕ ਸਖ਼ਤ ਦੰਡ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 15 ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਟਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਉਪਰਾ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਕਤ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਅਤੇ ਟਾਡਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸਲ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਕਰਨ ਲਈ 15 ਤੋਂ 30 ਮਿੰਟ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਕੂਲਿੰਗ ਆਫ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸਬੰਧਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ:

13. ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਸੀ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 45 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ 15 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (5) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਲਪਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

21. ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਓ ਹੁਣ ਤਿੰਨ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੀਏ।

22. ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ (ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1) ਦਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ 16.09.1990 (ਐਸਆਈਸੀ) ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ-12, ਸ਼੍ਰੀ ਏ.ਕੇ. ਸੂਰੀ, ਐਸਪੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੇ ਬੀਐਸਐਫ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਹੈ, ਨੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਸਫਾਈ ਦੇਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਵੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਇਕਬਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ 'ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਕਬਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਐਸਡੀ/ 16.09.90

(ਏ.ਕੇ. ਸੂਰੀ)

ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਖੀ

ਸੀਬੀਆਈ/ਐਸਆਈਸੀ-ਯੂ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ।

22.1 ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੇ ਇੱਕ ਬੀਐਸਐਫ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਸਦਾ ਇਕਬਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਕਬਾਲ ਕਿੱਥੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਕਬਾਲ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-12 ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਇਕਬਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਆਨ ਜਿੰਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਛੋੜਾ ਹੈ ਜੋ ਇਕਬਾਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

22.2 ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਜਵਾਬਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-12 ਕੋਲ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਪਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ-12 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸੀਬੀਆਈ ਦੇ ਐਸਪੀ ਵਜੋਂ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ

06.08.1990 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਉਸੇ ਦਿਨ ਯਾਨੀ 06.08.1990 ਨੂੰ ਬੀਐਸਐਫ ਕੈਂਪ ਵਿਖੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਉਸੇ ਦਿਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਕਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ 16.09.1990 ਦੀ ਮਿਤੀ ਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-12 ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ 06.08.1990 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਫਿਰ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅੰਤਰ ਹੈ।

22.3 ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਇਸ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੀ.ਕੇ. ਗੰਜੂ (ਫਾਈਲ ਨੰ. 6/ਸੀ.ਐਚ., ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ, ਫੈਸਲਾ ਮਿਤੀ 21.12.2002) ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਕਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

23. ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ, 7 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਾਰੀ ਰੋਕ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ (ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1989 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਾਰੀ ਰੋਕ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ:

25. ਜਾਰੀ ਰੋਕ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ "ਕਾਰਵਾਈ ਰੋਕ ਦੇ ਕਾਰਨ" ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਧਾਰਾ 300 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋਹਰੇ ਖ਼ਤਰੇ ਜਾਂ ਆਟੋਰੇਫੋਇਸ ਬਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਥੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਤੱਥ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਿੱਟਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੀ ਸਿੱਟਾ ਫਿਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਰੋਕ, ਜਾਂ ਰਿਸ ਜੁਡੀਕਾਟਾ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰੇਗਾ ਪਰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਜਾਂ ਵੱਖਰੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਨੂੰ ਰੋਕੇਗਾ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨਗੇ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਵੀ, ਜੋ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ

---

7 (2013) 9 ਐਸਸੀਸੀ 245

ਧਾਰਾ 300(2) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੁਆਰਾ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਨਿਯਮ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ...

24. ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਉਸੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬੀ.ਕੇ. ਗੰਜੂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਿਛਲੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਜ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਉਕਤ ਬਿਆਨ ਨਿਯਮ 15 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਉਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਰਾਬ ਹੈ।

25. ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2, ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 6, ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਰਾਥਰ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ ਦਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ 14.08.1990 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਰਾਥਰ ਦਾ 25.08.1990 ਨੂੰ । ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਵਾਂਗ ਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ; ਫਰਕ ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦਾ ਬਿਆਨ ਸੰਯੁਕਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੇਂਦਰ (ਜੇਆਈਸੀ), ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਵਿਖੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 6 ਦਾ ਬਿਆਨ ਜੇਆਈਸੀ, ਕੋਟ ਭਲਵਾਲ, ਜੰਮੂ ਵਿਖੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਕੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਕਤ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੁੱਲ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੀਡਬਲਯੂ-12 ਦੁਆਰਾ ਸਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਜਵਾਬਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 6 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੀਡਬਲਯੂ-12 ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

25.1 ਪੀਡਬਲਯੂ-12 ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ 14.08.1990 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ JIC ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੀਡਬਲਯੂ-12 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ 25.08.1990 ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 6 ਨੂੰ JIC ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ

ਉਸਨੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 6 ਦਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਪੇਸ਼ੀ ਦੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਕਤ ਦੋ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

26. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਲੇ ਬੀਐਸਐਫ ਕੈਂਪ ਜਾਂ ਇੱਕ ਜੇਆਈਸੀ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਮਾਹੌਲ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਰਾਉਣਾ ਅਤੇ ਦਬਦਬਾ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਚੀਫ਼ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਫਿਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

27. ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਐੱਸਪੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਦੇ ਉੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਕਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇੱਕ ਦੁਖਦਾਈ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਿਵੇਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਜਿੱਥੇ ਪੀੜਤਾਂ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਅਣਜਾਣ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਖ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ।

28. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉੱਪਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਮੰਨਣਯੋਗ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੈਰਿਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1770 ਆਫ 2009

29. ਰਾਜ (ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.) ਦੁਆਰਾ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਅਪੀਲ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਕੇਸ ਨੰਬਰ ਆਰ.ਸੀ. 6(ਐਸ)/1990 ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 20.04.2009 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 120ਬੀ, 302, 368 ਅਤੇ 364 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

30. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 11.09.2009 ਦੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਤੁਰੰਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ 2009 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1681 ਨਾਲ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, 2009 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1770 (ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਤਾਹਿਰ ਅਹਿਮਦ ਮੀਰ ਅਤੇ ਅਨਿਰੰਕਾਰ) ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 04.12.2023 ਦੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

31. ਇਹ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਐਚ.ਐਮ.ਟੀ. ਵਾਚ ਫੈਕਟਰੀ, ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ, ਦੇ ਅਗਵਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਤਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਫੈਲਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਸਨ।

32. ਪਿਛਲੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਵਾਂਗ, ਇੱਥੇ ਵੀ ਹਮਲੇ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਪੂਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ ਜ਼ਰਗਰ (ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2) ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਸੀ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਏ.ਕੇ. ਸੂਰੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਇੱਥੇ) ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1681/2009 ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ।

33. 2009 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1681 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਵੀ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ: ਅਪੀਲਾਂ ਖਾਰਜ।

ਹੈਡਨੋਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ: ਨਿਧੀ ਜੈਨ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ